

آداب نشستن

کلیدواژه: نشستن، سیره پیامبر صلی الله علیه وآله، آداب اسلامی.
پرسش: در تعالیم و آموزه‌های اسلام برای نشستن چه آدابی وجود دارد؟
پاسخ:

فهرست مندرجات

- ۱ - مقدمه
- ۲ - آداب نشستن در روایات
 - ۲.۱ - نحوه نشستن
 - ۲.۲ - نشستن رو به قبله
 - ۲.۳ - ذکر نشستن در مجالس
 - ۲.۴ - نشستن در مکانی خاص
 - ۲.۵ - جا باز کردن برای دیگران
- ۳ - پانویس
- ۴ - منبع

مقدمه

در تعالیم و آموزه‌های تربیتی اسلام، برای تمام حرکات و رفتارهای مسلمانان دستور و آدابی در نظر گرفته شده است. این آموزه‌ها یا در قالب بیان رفتار و منش معصومان (علیهم السلام) است، و یا در ضمن توصیه و سفارش قرآن و احادیث وارد شده است. [۱] البته ذکر این نوع آداب عموماً در مقام بیان استحباب بوده و انجام ندادن آنها گناه نیست. به علاوه؛ این موارد برای شرایط عادی است؛ یعنی اگر فردی دچار بیماری و یا مشکل خاصی است که نمی‌تواند این آداب را انجام دهد و یا برای او مشقت و ضرر دارد، موظف به رعایت این آداب نیست.

آداب نشستن در روایات

با توجه به این مقدمه؛ در این‌جا تعدادی از روایات مرتبط با آداب نشستن را ذکر می‌کنیم:

← نحوه نشستن

نقل شده است: «پیامبر (صلی الله علیه وآله) به سه حالت می‌نشست: الف. سرپا می‌نشست؛ یعنی ساق‌های پا را از زمین بلند کرده و دو زانو را در میان دو دست خود حلقه‌وار گرفته - و رانها را به شکم می‌چسباند- و به وسیله دست و شانه، پاها را می‌بست. ب. گاهی دو زانو می‌نشست. ج. گاهی یک پا را خم می‌کرد و پای دیگر را روی آن می‌انداخت، و هرگز دیده نشد که آن‌حضرت (صلی الله علیه وآله) چهار زانو بنشیند». [۲]

ابوحزیمه ثمالی می‌گوید: «دیدم علی بن حسین (علیهما السلام) نشست و یکی از دو پا را روی ران دیگر نهاده، گفتم: مردم از این نوع نشستن بدشان آید و گویند: این نشستن پروردگاری است، در پاسخ فرمود: من خود از دلنگی چنین نشستم و پروردگار را دلنگی نیست و خواب او را فرانگیرد». [۳] [۴] منظور از تعبیر (این نشستن پروردگاری است) اعتقاد گروهی است که خدا را دارای جسم می‌دانند و این نوع نشستن را به او استناد می‌دهند. [۵]

← نشستن رو به قبله

رو به قبله بودن در حالات مختلف، سفارش شده که از جمله آنها نشستن رو به قبله است. امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: «رسول خدا (صلی الله علیه وآله) بیشتر اوقات که می‌نشست رو به قبله بود». [۶] [۷] [۸] راوی می‌گوید: «امام صادق (علیه السلام) را دیدم که در منزل خود رو به قبله کنار در ورودی می‌نشست». [۹]

← ذکر نشستن در مجالس

در روایتی ذکر خاصی برای نشستن در مجالس، توصیه شده است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) فرمود: «زمانی که یکی از شماها در مجلسی نشست؛ از آن‌جا خارج نشود مگر این‌که سه مرتبه بگوید: "سبحانک و بحمدک لا إله إلا أنت اغفر لی و تب علی" اگر مجلس خیر بود این ذکر مانند مَهْری است برای تأیید آن، و اگر مجلس موعظه بود کفاره‌ای است...». [۱۰]

← نشستن در مکانی خاص

توصیه‌هایی برای نشستن در جلسه عمومی وجود دارد. از مجموع روایات در این مقام، استفاده می‌شود که انسان نباید دارای کبر و غرور بوده و خود را تنها شایسته‌ی قسمت قسمت بدانند. در این‌جا تعدادی از روایات این باب را ذکر می‌کنیم:

امام صادق (علیه السلام): «رسول خدا (صلی الله علیه وآله) این‌گونه بود که در هر منزلی که وارد می‌شد همان دم در می‌نشست». [۱۱]

و از همان امام: «هر کس وارد مجلسی شد و بدون در نظر گرفتن مقام و اعتبار در جایی نشست، تا وقتی که از جایش برخیزد خداوند و فرشتگان بر او درود می‌فرستند». [۱۲]

«پیامبر (صلی الله علیه وآله) فرمود: وقتی کسی وارد مجلسی شد هر جا که خالی است بنشیند». [۱۳]

← جا باز کردن برای دیگران

رسول خدا (صلی الله علیه وآله) فرمود: «زمانی که مجلسی برپا گردید؛ اگر کسی که در مجلس است، از برادر خود دعوت کرد و برای او جا باز کرد، دعوتش را اجابت کند. این احترامی است که به او نهاده و اگر کسی برایش جا باز نکرد هر کجا که جا بود، در آنجا بنشیند». [۱۴] «زمانی که در نزد معلم و یا در جلسه

کلاس و مجالس علم می‌نشینید، نزدیک به هم نشسته و برخی در پشت برخی دیگر بنشینید و جدا جدا و دور از یکدیگر ننشینید». [۱۵] و «در مجالس فقط برای سه گروه باید جا باز کرد: سالخوردگان به حرمت سن و سال ایشان، برای دانشمندان و برای افراد حاکمان عادل به سبب مقام ایشان». [۱۶]

پانویس

۱. ↑ سوره حجرات/۴۹، آیه ۲. همان‌گونه که قرآن کریم می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید! صدای خود را فراتر از صدای پیامبر نکنید، و در برابر او بلند سخن مگویید (و داد و فریاد نزنید)»
۲. ↑ کلینی، محمد بن یعقوب، الاصول من الکافی، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، آخوندی، مجد، ج ۲، ص ۶۶۱، تهران، دار الکتب الإسلامية، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق. «کان النبی(ص) یجلس ثلاثا القرفصا و هو ان یقیم ساقیه و یتقبلهما بیدیه و یشد یدیه فی ذراعه و کان یجتو علی رکتیه و کان ینثی رجلا واحدة و بیسط علیها الأخری و لم یر ص متربعا قط»
۳. ↑ کلینی، محمد بن یعقوب، الاصول من الکافی، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، آخوندی، مجد، ج ۲، ص ۶۶۱، تهران، دار الکتب الإسلامية، چاپ چهارم، ۱۴۰۷ق. «أبی حمزة الثمالی قال: رأیت علی بن الحسین قاعدا واضعا إحدى رجليه علی فخذیه فقلت إن الناس یرکون هذه الجلسة و یقولون إنها جلسة الرب- فقال إنی إنما جلست هذه الجلسة للملأة و الرب لا یمل و لا تأخذه سنة و لا نوم»
۴. ↑ مجلسی، محمد باقر، مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول، محقق، مصحح، رسولی، سید هاشم، ج ۱۲، ص ۵۶۳ - ۵۶۴، تهران، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق.
۵. ↑ . سروی مازندرانی، مجد صالح بن احمد، شرح الکافی (الاصول و الروضة)، محقق، مصحح، شعرانی، ابو الحسن، ج ۱۱، ص ۱۱۸، تهران، المكتبة الإسلامية، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۲ق.
۶. ↑ طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، ص ۲۶، قم، شریف رضی، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ق. «أبی عبد الله(ع) قال: کان رسول الله أكثر ما یجلس تجاه القبلة»
۷. ↑ بحرانی، سید هاشم، حلیة الأبرار فی أحوال محمد و آله الأطهار(ع)، ج ۱، ص ۳۳۴، قم، مؤسسة المعارف الإسلامية، چاپ اول، ۱۴۱۱ق. «
۸. ↑ طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، ص ۲۵۷. «
۹. ↑ طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، ص ۲۵۷. «رأیت أبا عبد الله(ع) یجلس فی بیته عند باب بیته قبالة القبلة»
۱۰. ↑ طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، ص ۳۵۹. «إذا جلس أحدکم فی مجلس فلا یرحن منه حتی یقول ثلاث مرات سبحانک و بحمدک لا إله إلا أنت اغفر لی و تب علی فإن کان فی خیر فکان کالطایع علیه و إن کان مجلس الوعظ کان کفارة لما کان...»
۱۱. ↑ شیخ حرّ عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۲، ص ۱۰۸، قم، مؤسسه آل البيت(ع)، چاپ اول، ۱۴۰۹ق. «أبی عبد الله(ع): کان رسول الله ص إذا دخل منزلا قعد فی أدنی المجلس إلیه حین یدخل»
۱۲. ↑ ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول عن آل الرسول صلی الله علیه و آله، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، ص ۴۸۶، قم، دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم، ۱۴۰۴ق. «من رضی بدون الشرف من المجلس لم یزل یرى الله عز و جل و ملانکته علیه حتی یقوم»
۱۳. ↑ مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲۴۰، بیروت، دار إحياء التراث العربی، چاپ دوم، ۱۴۰۳ق. «أن رسول الله ص قال: إذا أتى أحدکم مجلسا فلیجلس حیت ما انتهى مجلسه»
۱۴. ↑ ورام بن أبی فراس، مسعود بن عیسی، تنبیه الخواطر و نزهة النواظر المعروف بمجموعة ورام، ج ۲، ص ۱۷۲، مکتبه الفقیه، چاپ اول، ۱۴۱۰ق. «قال رسول الله(ص) إذا أخذ القوم مجالسهم فإن دعا رجل أخاه و أوسع له فی مجلسه فلیأته فإنما هی کرامة أکرمه بها أخوه و إن لم یوسع له أخوه فلینظر أوسع مکان یجده فلیجلس فیها»
۱۵. ↑ طبرسی، علی بن حسن، مشکاة الأنوار فی غرر الأخبار، ص ۲۵۸. «إذا جلستم إلی المعلم أو جلستم فی مجالس العلم فادنوا و لیجلس بعضکم خلف بعض و لا تجلسوا متفرقین كما یجلس أهل الجاهلیة»
۱۶. ↑ فتال نیشابوری، مجد بن احمد، روضة الواعظین و بصیرة المتعظین، ج ۲، ص ۴۷۶، انتشارات رضی، چاپ اول، ۱۳۷۵ش. «لا یوسع المجلس إلا ثلاثا لذی سن لسنه و لذی علم لعلمه و لذی سلطان لسلطانه»

منبع

پایگاه اسلام کوئست